

In memoriam Nicolae Coman

by Xavier Montoliu Pauli

El 27 d'octubre de 2016 moria a Bucarest, el compositor, musicòleg, poeta i traductor, Nicolae Coman, als 80 anys d'edat. Professor d'harmonia i composició a l'Acadèmia Nacional de Música de Bucarest, la seva obra comprèn peces de música simfònica, instrumental, de cambra i lleugera, fins arribar al voltant de quatre-cents títols interpretats a escenaris romanesos i estrangers, també catalans.

Amb un tarannà creatiu que vibrava a través de moltes cordes artístiques, el seu alè vital, com un ventijol que arriba i se'n va, es manifestava capciosament sempre amatent a una sensibilitat delicada i culta.

Juntament amb la música, la literatura i, especialment, la poesia, van acompanyar-lo des de molt jove. Com a poeta, n'escribia gairebé regularment d'una manera privada si bé la seva obra només ha estat publicada pòstumament llevat d'un volum antològic de versos seleccionats per ell mateix i titulat *Poezii* (Bucarest: Meronia, 2004). Una fusió, la de la música i la poesia (*poemuzica*), explicada així a la contracoberta d'aquest llibre: "A través del vers reposava de la música i a través de la música reposava de la poesia". No és d'estranyar, doncs, que en el seu repertori figurin cançons i lieder compostos a partir de versos de poetes romanesos com Tudor Arghezi o Nichita Stănescu, internacionals com Carl Sandberg, Rainer Maria Rilke, Walt Whitman, Ghiorghe Seferis, o també de poetes catalans.

La primavera de 2016, per festejar el seu 80è aniversari, els companys de professió i els seus alumnes i exalumnes van organitzar un acte d'homenatge a la seva figura i carrera professional com a músic al Palau Cantacuzino de Bucarest seu de la casa-museu de George Enescu, on es van interpretar peces del seu repertori així com també el cicle *L'ombra del mar*, set cançons compostes a partir dels poemes de Miquel Martí i Pol, estrenat en primera audició anteriorment a Bucarest, a la seu del mateix Conservatori de Bucarest, el 18 d'abril de 2015, en ocasió del primer Col·loqui internacional de catalanística i traducció a la Universitat de Bucarest, i interpretat en totes dues ocasions per la soprano Alina Botez acompanyada al piano per Lavinia Coman. (Es pot [visionar aquesta interpretació](#) a partir del minut 52).

Els poemes d'aquest cicle són: "L'ombra del mar" (Umbra mării), "Apunt" (Schiță), "L'amor, tal volta" (Iubirea, uneori), "Arbres" (Arbori), "Un sonet per a tu" (Un sonet pentru tine), "El cant" (Cântecul), "Us proposo de compartir" (Vă propun să împărtășim) que formen una successió harmoniosa segons la visió del compositor-poeta que els havia seleccionat del volum *Antologie poetică*, de Miquel Martí i Pol (Bucarest: Editura Meronia, 2002, amb pròleg de Pere Farrés), traduït per Nicolae Coman mateix.

El seu interès per la llengua catalana -contagiat per l'interès pel català de la seva esposa, la pianista i professora, i [també traductora, Lavinia Coman](#)- i, sobretot, la seva paraula poètica, el van portar a abocar al romanès altres tres volums antològics de poesia catalana. Es tracta de: *Poezii*, de Bartomeu Rosselló-Pòrcel (Bucarest: Editura Meronia, 2002; l'*Antologie de poezie de autori din Insulele Baleare. Secolul XX* (Bucarest: Editura Meronia, 2002; amb pròleg de Pere Rosselló Bover) i *Excelsior. Antologie poetică*, de Joan Maragall (Bucarest: Editura Meronia, 2011; amb pròleg de Pere Maragall) publicada en ocasió de l'Any Maragall.

Tant en el cas de Rosselló-Pòrcel com en el de Martí i Pol, aquests poetes havien restat inèdits a les lletres romaneses fins a la publicació de les respectives antologies; en el cas de Joan Maragall, en canvi, un dels poemes traduïts al llibre per Coman, el "Cant espiritual", s'afegeix a l'interès d'altres intel·lectuals que l'havien traduït i publicat amb anterioritat a revistes romaneses: Ramiro Ortiz (1915), Al. Popescu-Telega (1928) i Nicolae Iorga (1930). Val la pena destacar que pel que fa a l'antologia insular, trobem traduccions de poemes d'una vintena d'autors que van de Miquel Costa i Llobera a Ponç Pons.

Com a testimoni de la seva obra poètica, vet aquí aquests dos poemes abocats al català, llegits precisament durant l'acte de presentació de la traducció catalana de l'antologia de Nichita Stănescu, a la Biblioteca Nacional de Catalunya, el 20 d'abril de 2018, on la pianista Lavinia Coman i la soprano Eulàlia Ara també van interpretar, en homenatge, algunes de les composicions del mestre Nicolae Coman, entre les quals "Cântec" de Nichita Stănescu.

Nu-mi cereți

No em demaneu

Nu-mi cereți să cânt
pe-o singură strună,
nu-mi cereți să cânt pe-o singură fire.

Soarele încă n-a apus
și pe ziua de azi
mi-am ținut cursul
despre matematica sentimentelor
și despre stângăcia numerelor,
am mâncat,
am băut,
am trădat o femeie,
am făcut dragoste pe tăcute cu un suflet,
am uitat cum mă cheamă
în fața câtorva chipuri fugare
care mi-au luminat disperarea,
am hoinărit,
am râs fără pic de rușine
de tot ce mi-a apărut în cale vrednic de milă,
m-am biciuit,
am cumpărat flori,
am halucinat,
m-am certat pentru câțiva bani,
am mințit senin, calm, științific,
am tremurat tot așteptând un semn de simpatie
care n-a venit,
am alergat într-un picior
printre pomi,
am amenințat, ipocrit, cu despărțirea,
toate viețile pe care le port,
m-am oglindit în Iosef K.,
apoi am preferat să mă destind,
bucurându-mă de chipul
fermecător al unui copilăș
care mușca lacom
dintr-un covrig cu susan.

Nu-mi cereți să cânt
pe-o singură fire.
În viața voastră eu
sunt vântul,
care apare și pleacă,
fără să dea explicații,
care moare într-un loc
și se naște într-altul,
fie și numai
pentru a goni, o clipă,
norii.

Civilizația și poezii

No em demaneu que toqui
amb una sola corda,
no em demaneu que canti amb un sola veu.

El sol no s'ha post encara
i durant el dia d'avui
he fet classe
de matemàtica dels sentiments
i de matusseria dels números,
he menjat,
he begut,
he enganyat una dona,
he fet l'amor en silenci amb una ànima,
he oblidat com em dic
davant d'alguns rostres fugaços
que han il·luminat la meva desesperació,
he vagarejat,
he rigut sense cap vergonya
de tot el que m'ha aparegut al pas digne de pietat,
m'he fustigat,
he comprat flors,
he al·lucinat,
m'he barallat per quatre rals,
he mentit seré, calmat, científicament,
he tremolat tot esperant un signe de simpatia
que no ha arribat,
he corregut a peu coix
enmig d'arbres,
he amenaçat, hipòcritament, amb separar
totes les vides que porto,
m'he emmirallat en Iosef K.,
després he preferit relaxar-me,
alegrant-me del rostre
encantador d'un vailet
que mossegava lacònicament
un rosquilla amb sèsam.

No em demaneu que canti
amb una sola veu.
En la vostra vida jo
sóc el vent,
que arriba i se'n va,
sense donar explicacions,
que mor en un lloc
i neix en un altre,
ni que sigui només
per a fer defugir, un instant,
els núvols.

La civilització i els poetes

Civilizației care vrea
să moară ușor
îi spun: "lovește-ți poezii,
-e o sinucidere sigură
și rapidă."

Civilizației care vrea
să moară-n chinuri
îi spun: "obligă-ți poezii
să scrie imnuri și suie-i la tribună
să scandeze versurile lor".

Civilizației care vrea
să supraviețuiască
îi spun: "primește-ți poezii
în locul de taină
al inimii tale".

A la civilització que vol
morir fàcilment
li dic: "colpeix els teus poetes,
-és un suïcidi segur
i ràpid."

A la civilització que vol
morir patint
li dic: "obliga els teus poetes
a escriure himnes i enfile'ls a tribunes
per declamar els seus versos".

A la civilització que vol
sobreviure
li dic: "rep els teus poetes
al lloc més recòndit
del teu cor".